

KETS-kehittämishojelman tuloksia – vinkkejä uimahallien energiatehokkuuteen

Yhdyshenkilöpäivät 10.10.

ENERGIATEHOKKUUS-
SOPIMUKSET

KETS-kehittämishojelman tuloksia – vinkkejä uimahallien energiatehokkuuteen

Osuudessa poimintoja KETS-kehittämishojelman tuloksista. Ohjelman teemana on tänä vuonna olleet uimahallit sekä niiden korjaus- ja uudisrakentamiseen kytkeytyvät energiatehokkuusparannukset.

Klo 12:50 Ohjelman esittely, **Elli Saari**, yhteiskehittämisen asiantuntija Motiva Oy.

- Parhaat vinkit uimahallien energiatehokkuuteen: **Harri Heinaro**, johtava energiatehokkuuden asiantuntija, Motiva Oy
- Kemin uimahallin esimerkki: **Kaisa-Mari Immonen**, kaupunginarkkitehti
- Hollolan uimahallin esimerkki: **Reijo Reponen**, toimitusjohtaja, Hollolan Tilapalvelu Oy

13:50 Yhteinen keskustelu

Kehittämishjelma kuntien energiatehokkuuteen

2024

Muiden kuntien
parhaat esimerkit

Tietoa uusista
teknologioista ja
toimittajista

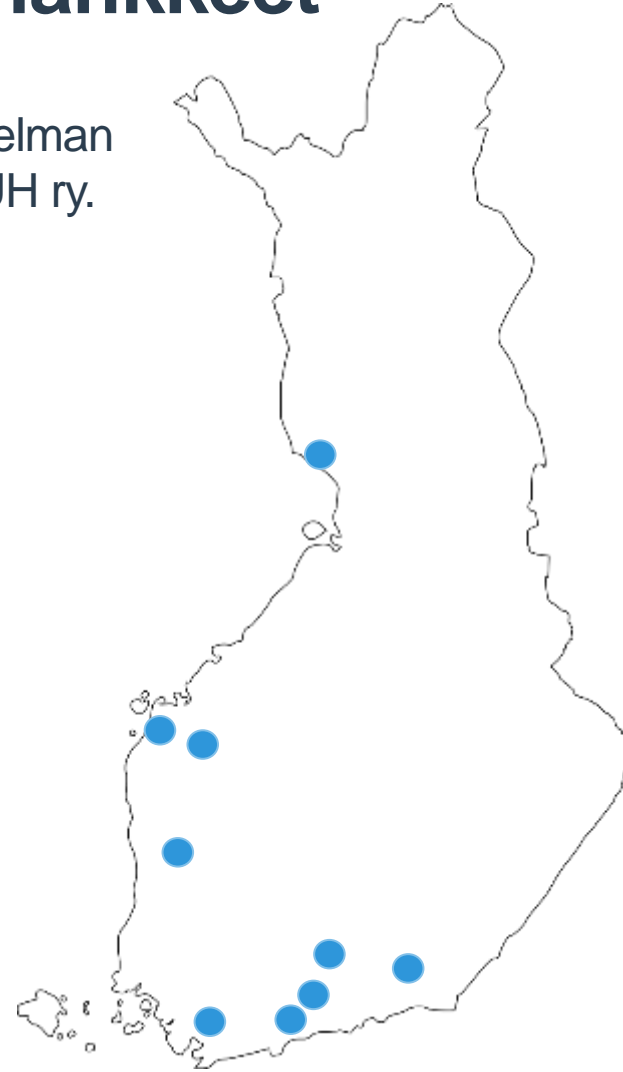

Hankekohtaista
asiantuntija-apua

Mukana olevat kunnat ja uimahalli-hankkeet

Kyselyjemme perusteella uimahallit nousi yhdeksi keskeisimmistä energiatehokkuusparannuksia vaativaksi kohteeksi kunnissa. Ohjelman asiantuntijamentoreina toimivat Pentti Pernu ja Ilpo Johansson SUH ry.

- Salon kaupunki (korjaus) suunnitteluvaihe
- Hollola (korjaus) suunnitteluvaihe
- Lapuan kaupunki (purkava uudis) suunnitteluvaihe
- Espoon kaupunki (purkava uudis)
- Kemin kaupunki (uudis tai korjaus)
- Tuusula (korjaus, suunnitteluvaihe)
- Vaasan kaupunki (korjaus)
- Kouvolan kaupunki (korjaus + uudisosa, suunnitteluvaihe)
- Kankaanpää (valmis hanke, jatkotoimenpiteet)

Uimahallien erityispiirteet

- Uimahallien runsas energiankäyttö muistuttaa enemmän prosessiteollisuuden energiankäyttöä kuin tavallisen 'kuntarakennuksen'.
- Uimahallit ovat haastavissa kemikaali – ja kosteusolosuhteissa korjausintensiivisiä kohteita.
- Monella uimahallilla on kulttuurihistoriallista arvoa ja suojelumääräyksiä. Samaan aikaan ne ovat kuntalaisille tärkeitä palveluita joihin kunnissa halutaan panostaa.

”Ohjelma toimi
hyvänä vertaistukena
eri kunnille.”

”Ohjelmassa oli hyvä
kattaus eri tilanteissa
olevia hankkeita ja
asiantuntijuutta.”

Parhaat vinkit uimahallien energiatehokkuuteen

Harri Heinaro, johtava energiatehokkuuden asiantuntija,
Motiva Oy

Nykytilankartoitus ja tavoitteiden asettaminen

- Selvitä nykytila huolellisesti esimerkiksi energiakatselmuksen avulla
  - Teetä myös kuntotutkimuksia ja tarvittavat rakenteiden tutkimukset.
  - Varaa riittävästi aikaa suunnittelulle ja käytä uimahalleihin perehtyneitä suunnittelijoita. RT kortin suositus suunnittelun kestoksi 1-1,5 vuotta.
  - Erillinen energiasuunnittelu kannattaa, jotta saadaan kyseiseen hankkeeseen parhaat ratkaisut.
  - Kysy kokemuksia muiden kuntien hankkeista!
- Etenkin laajemmissa hankkeissa on hyvä määrittää tavoitetaso ja laskea tavoite-energiankulutus. Tämä helpottaa kommunikointia kuntaorganisaatiossa ja perustelee investointipäätöksiä päättäjille.
  - Alkuvaiheessa on hyvä määritellä muut uimahallin korjaamiseen liittyvät toiveet ja tulevan käyttäjämäärän taso. Esimerkiksi halutaanko halliin betoni- vai teräsallas, mikä vaikuttaa hankesuunnittelun myöhempiin vaiheisiin.
  - Monissa esimerkeissä peruskorjattu uimahalli on lisännyt kävijämäärä huomattavasti, mikä kannattaa huomioida hallin mitoituksen suunnittelussa
  - Uimahallien käyttökustannukset ovat korkeat ja rakennukset ovat pitkäikäisiä, on tärkeää hyödyntää riittävää asiantuntemusta, jotta vältetään virheratkaisuilta.

Energian kierrätys & mittaaminen ja seuranta

- Ota huomioon sisäisen energian kierrätys. Uimahalleissa potentiaalia on erityisesti poistoilmassa, suihkuvesissä sekä altaiden huuhteluvessissä.
- Allastilan olosuhteiden hallinta (ml. rakenteiden toimivuus)
- Automaation toimintaa kannattaa aina parantaa korjauksen yhteydessä ja lisätä sinne riittävät mittaukset sekä ohjaukset
  - Olosuhdemittaukset, jotta mm. ilmanvaihtoa voidaan ohjata tarpeenmukaisesti.
  - Lämmön talteenottojen toiminnan mittaukset (tulo- ja poistoilma)
  - Lämpöpumppujen toiminnan mittaukset
  - Järjestelmäkohtaiset energiankulutusmittaukset
  - Käyttäjämäärien seuranta
  - Vedenkulutuksen mittaukset eri käyttökohteittain -> mahdollistaa mm. haihtumisen tarkemman seurannan ja sitä kautta olosuhteiden muutosten vaikutusten seurannan energiankulutukseen.
  - Energiavirtojen hallinta ja ennakointi sekä mahdollinen kulutusjousto onnistuvat kattavalla mittaroinnilla, laadukkaalla säädöllä ja järjestelmien kattavalla yhdistämisellä automaatiojärjestelmiin..

Rakennussuojelu ja energiatehokkuus

- Korjausintensiivisiä kohteita. Uimahalleja onkin monessa paikassa Suomea päätetty purkaa ja rakentaa uudelleen esimerkiksi Lapualla ja Espoossa Espoonlahden uimahallin tapauksissa.
- Haasteena mm. legionella-bakteeri.
- Monella uimahallilla on kulttuurihistoriallista arvoa ja suojelumääräyksiä. Samaan aikaan nykyiset uimahallinkäyttäjät toivovat monipuolista allasvalikoimaa ja esimerkiksi höyrysaunoja. Joissakin esimerkeissä ei ole saatu lupaa ikkunoiden uusimiseen, altaiden muokkaamiseen esim. porealtaan lisääminen
- Suojeltujen kohteiden osalta kannattaa vuoropuhelu museoviranomaisten kanssa aloittaa hyvissä ajoin.

Hankkeen aikana ja sen jälkeen

- Huolellinen vastaanotto
  - Riittävä aika toimintakokeille
  - Valvonnassa kannattaa käyttää myös uimahallien erityisosaamista ja esim. allasvesijärjestelmille kannattaa olla oma valvonta.
  - Järjestelmien toiminnan varmistaminen käyttöönoton yhteydessä sekä jatkossa säännöllisesti
    - Energiakatselmus mahdollinen myös tässä vaiheessa
  - Energiankulutusseuranta sekä olosuhteiden seuranta ja sen vastuut, jotta voidaan seurata hankkeen tavoitteiden toteutumista sekä mahdollisesti tehdä korjaavia toimenpiteitä jos näyttää että tavoitteet eivät toteudu
- Käyttöhenkilökunnan kouluttaminen järjestelmien ja automaation käyttöön ja seurattaviin asioihin.
  - Ohjeet eri laitteisiin myös suomeksi, jotta voidaan jälkikäteenkin tutustua niiden toimintaperiaatteisiin.

Hankinnat ja markkinavuoropuhelu

- Markkinakartoitus voi sisältää esimerkiksi tietopyyntöjä, tiedotustilaisuuksia, kehittämistyöpajoja, toimittajien tapaamisia, vapaamuotoisia teknisiä vuoropuheluita ja hankinta-asiakirjojen lähettämistä kommentoitavaksi.
- Hankinta on hyvä aikatauluttaa väljäksi, markkinavuoropuheluprosessiin kannattaa käyttää aikaa puoli vuotta ennen tarjouspyynnön julkaisua.
- Edellytä toteuttavalta tiimiltä aiempaa osaamista juuri uimahallihankkeista, sillä uimahallit vaativat erityisosaamista.
- Kilpailutuksessa on keskeistä, että tilaaja käyttää selkeitä vertailuperusteita tarjousten arvioimisessa. Huomiota tulisi kiinnittää energiatehokkaiden ratkaisujen elinkaarikustannuksiin, eikä vain alkuinvestointien hintaan.
- Vinkkejä energiatehokkuuden hankintakriteereihin [Ruotsin viranomaisilta](#)

Esimerkkejä

Esimerkkejä

- Poistoilman lämmön talteenotto lämpöpumpulla uimahallissa suihkutilojen ilmanvaihtokoneessa.
- Lauhdelämmöntalteenotto jäähalleista ei välttämättä ole kannattavaa/riittävää, vaan se kannattaa ensin hyödyntää mahdollisimman paljon jäähallissa?
- Hajautettujen datakeskusten lämmön hyödyntäminen Kankaanpäässä.
- Peitteiden käyttö ulkoaltaissa.
- Eri allastilojen olosuhteiden tarkempi hallinta osastoimalla eri lämpötiloilla toimivia altaita, ilmaverhoilla sekä rakenteilla.
- Poistoilman lämmön talteenotto lämpöpumpulla allastilojen ilmanvaihtokoneesta. Pumppu toimii myös samalla kosteuden hallinnassa kesäaikaan.
- Aurinkosähköä lähes kaikissa hankkeissa.
- Vedenkäsittelyssä mahdollista saavuttaa säästöjä paremmalla ohjauksella ja energiatehokkaammilla pumpuilla. Säästöjä myös kemikaalikustannuksissa.

Toimittajakarttoitus

Huom! Seuraava katsaus toimittajiin on esimerkinomainen.
Tilaajan kannattaa varmistua toimittajien osaamisesta ja soveltuvuudesta kyseiseen hankkeeseen kattavalla markkinavuoropuhelulla.

Uimahallien energiatehokkuusratkaisujen ja palveluiden toimittajia

AquaPartners Oy
Nordic BIM Finland Oy
AFRY Finland Oy
A-Insinöörit Oy
A-Insinöörit Rakennuttaminen Oy
A-Insinöörit Suunnittelu Oy
Allasmaailma Suomi Oy
Allasvesi Oy
Alme Solutions Oy
Arkkitehtitoimisto Minkkinen Oy
Arkkitehtuuritoimisto Arktes Oy
Arkmill Oy
BaseN Oy
Bravida Finland Oy
Clouder Oy
ControlThings Oy Ab
Data Rangers Oy
Ecowec Oy
Ekokumppanit Oy (Tampere)
Ekolämpönen Oy
EnviroProcess Finland Oy
EnviroProcess Finland Oy - EnviroWater Group
EQUA Simulation Finland Oy
ESP Suomi Oy
EST Energy Save Technologies Oy
Etteplan Finland Oy
FCG Finnish Consulting Group Oy
Finess Energy Oy
FinLuft Oy
FläktGroup Finland Oy
Gebwell Oy
Gofore Oyj

Granlund Oy
Gravicon Oy
GreenUp Group Oy
GRUNDFOS
Hartela Oy
Helvar Oy Ab
High Metal Oy
HL ALLASPUTKI Oy
Houser Oy
Intervent Oy
IR-LVIS Oy
JPN Service Oy
Keuruun Lasihuolto Ky
Kiinteistö Oy Tirkkiinteistöt
KS-Lämpö Oy

Kuulea Oy
Laattapiste-Pukkila Oy
Lahden LVI-Talo Oy
Leanheat Oy
LVI Eilola Oy
LVI-Rentola Oy
Masinotek oy
Mellifiq Oy
Metec Oy
Mitsubishi Corporation
NCC Suomi Oy
nollaE Oy
Omia Oy
Oy Akijan Ab
Oy Grundfos Environment Finland Ab
Oy Grundfos Pumput Ab

Oy Hydrocell Ltd.
Pool4You Oy
Qarnot Computing
Rakennusliike V. Mättölä Oy
Ramboll Finland Oy
Rejlers Finland Oy
Rototec Oy
Saint-Gobain Finland Oy
Schneider Electric Finland Oy
Selay Oy
Siren Arkkitehdit Oy
Sitowise Oy
Smartvatten Oy
Sofi Filtration Oy
Stofix Oy
Suomen Ekolämpö Oy
Suomen Visor Oy
Sweco Finland Oy
Teknocalor Oy
Termihaukka Oy
Tiilikaari Oy
Unidors Oy
Urheiluhallit Oy
Uudenmaan LVI-Talo Oy
Vatajakoski Energia Oy
Vison Oy
Wapulec Oy
WSP Finland Oy
YIT Oyj

Ohjelman aikana kartoitettiin niitä, toimittajia, jotka toimivat uimahallihankkeiden parissa. Kartoitukseen kerättiin aineistoa yritystietokannoista, asiantuntijoilta ja avoimella lomakkeella sopimustoiminnan verkkopalvelussa.

Lisätietoja

Rakennustieto-kortistot

- [Uimahallirakentaminen](#)
- [Uimahallit, tilaajan ohje](#)
- [Uimahallin nykytilaselvitys](#)

Hankintakriteerejä vähähiilisiin uimahallihankkeisiin

[Suomesta](#)

[Ruotsista](#)

Canemure-hankkeen [vinkit](#) uimahallien energiatehokkuuteen

Lisää esimerkkejä

[Askerin kunta Norjassa](#): Vähähiilisen uimahallirakentamisen esimerkki

[Hervannan uimahalli](#): Peruskorjattu ja lisätty poistoilmalämpöpumppu, lisätty myös energiamittarointia, LED valaistus, allastekniikkaa uusittu

[Tesoman uimahalli](#): Lisättiin poistoilmalämpöpumput 2020, jolla merkittäviä säästöjä.

KETS-ohjelman loppukooste uimahallien energiatehokkuudesta julkaistaan marraskuussa!

Kemin uimahallin esimerkki:

Kaisa-Mari Immonen, kaupunginarkkitehti

Hollolan uimahallin esimerkki:

Reijo Reponen, toimitusjohtaja, Hollolan Tilapalvelu Oy

Keskustelu

Mitä ajatuksia esitykset herättivät? Mitä energiatehokkuustoimia kunnassasi on toteutettu tai suunniteltu?

Kehittämisohjelma jatkuu vuonna 2024 – teemana jää- ja urheiluhallit

Kiinnostunut osallistumaan?

Lisätietoja Tanjalta:

tanja.hyvonen@motiva.fi

